

แนวทางการสร้างนวัตกรรมของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์
กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
Guidelines for Creating Innovation in the Organic Vegetable Business
Supply Chain Organic Farming Group Sanam Chai Khet District,
Chachoengsao Province

วิชุดา จันทร์เวโรจน์¹ และ ณฐ สบายสุข²

Vichuda Junveroad¹ and Natha Sabaisuk²

สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์¹
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์²

Management Program, Faculty of Management Science, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand¹
Communication Arts Program, Faculty of Management Science, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand²
Corresponding Author, Email: vichuda.jun@gmail.ru.ac.th¹

Received: 2024-6-12; Revised: 2024-10-10; Accepted: 2024-10-15

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) บทบาทของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) แนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี โดยใช้แนวคิดของตัวแบบการปฏิบัติงานห่วงโซ่อุปทานกระบวนการ SCOR model เป็นแนวทางในการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 385 ราย เป็นผู้บริโภควิถีอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นักวิชาการเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 2 คน เกษตรอำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ประธานชมรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ผู้ปลูกผักอินทรีย์ จำนวน 10 คน ผู้จำหน่ายผักอินทรีย์ จำนวน 1 คน ผู้บริโภควิถีอินทรีย์ จำนวน 2 คน จำนวน 17 คน คัดเลือกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ (1) แบบสอบถาม (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ประกอบด้วย (1) การวางแผนการดำเนินงานในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ (2) การจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ (3) การจำหน่ายผักอินทรีย์ (4) การปลูกผักอินทรีย์ (5) ปัญหาของการปลูกผักอินทรีย์ (6) การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์และ (7) เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ได้เข้าสู่ระบบเกษตรกรอินทรีย์ 2) บทบาทของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ คือ การสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปลูกผักอินทรีย์ภายใต้ระบบเกษตรกรอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีประสบการณ์หรือมีระยะเวลาในการปลูกผักอินทรีย์ภายใต้มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์มากขึ้น 3) แนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ คือ (1) ควรมีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการซื้อขายผักอินทรีย์ตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ เพื่อใช้ในการซื้อขายผักอินทรีย์ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อนำไปใช้งาน (2) ควรมีการพัฒนากระบวนการรับรองเกษตรกร

อินทรีย์แบบมีส่วนร่วม และ (3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการสื่อสารการตลาดสินค้า PGS กับผู้บริโภคมากขึ้น

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ธุรกิจผักอินทรีย์, ห่วงโซ่อุปทาน

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the supply chain of organic vegetables in the organic farming group, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province 2) the role of the organic farming group in organic vegetable farming, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province and 3) the guidelines for creating innovations in the supply chain of organic vegetables in the organic farming group, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province The research design was a mixed-methods method using the SCOR model process guides the study. The sample group was 385, organic vegetable consumers in the organic farming group, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province. The key informants were 2 agricultural academics in Chachoengsao Province, 1 district agricultural officer in Chachoengsao Province, 1 president of the Sanam Chai Khet Organic Farming Group Club, Chachoengsao Province, 10 organic vegetable growers, 1 organic vegetable distributor, and 2 organic vegetable consumers, totaling 17 people. The method used was to select the sample group by purposive sampling. There were 2 types of research instruments: 1) questionnaires and 2) structured in-depth interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Correlation analysis and multiple regression analysis were used. Qualitative research used content analysis and descriptive writing.

The results of the study were as follow: 1) The organic vegetable supply chain of the organic farming group, consist of (1) the planning of the operation in the management of the organic vegetable supply chain, (2) the management of the organic vegetable supply chain, (3) the distribution of organic vegetables, (4) the cultivation of organic vegetables, (5) the problems of organic vegetable cultivation, (6) the development of knowledge about organic vegetable cultivation, and (7) the organic vegetable farmers entering the organic farming system. 2) The role of the organic farming group in organic vegetable cultivation, are to support and promote the participation in organic vegetable cultivation under the organic farming system more, which will allow the organic vegetable farmers to have more experience or time to grow organic vegetables under organic farming standards. 3) The guidelines for creating innovation in the organic vegetable supply chain are: (1) there should be the development of an application for trading organic vegetables based on the concept of the system development cycle for use in trading organic vegetables in developing applications for use. (2) there should be the development of a participatory organic agricultural certification system,

and (3) relevant government agencies should cooperate with the private sector in communicating the marketing of PGS products to consumers more.

Keywords: Innovation, Organic Vegetable Business, Supply Chain

บทนำ

เกษตรอินทรีย์มีการดำเนินการใน 187 ประเทศ และพื้นที่การเกษตร 72.3 ล้านเฮกตาร์ ได้รับการจัดการแบบอินทรีย์โดยเกษตรกรอย่างน้อย 3.1 ล้านคน ยอดขายอาหารและเครื่องดื่มออร์แกนิกทั่วโลกสูงถึงกว่า 106 พันล้านยูโร ในปี 2562 (Willer, et al, 2021)

สินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นสินค้าที่มีศักยภาพทางการตลาด แต่การจัดจำหน่ายการจัดจำหน่ายยังอยู่ในวงจำกัดและเป็น ลักษณะของตลาดจัดตั้ง โดยเฉพาะตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของหน่วยงานราชการ กลุ่มซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้าในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีการระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้ตลาดจัดตั้งเหล่านี้ได้หยุดการจัดจำหน่ายเนื่องจากมาตรการทางสาธารณสุขในสถานการณ์การระบาดของไวรัส COVID-19 ส่งผลให้เกษตรกรและ/หรือพ่อค้าประสบปัญหาด้านการจัดจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ตลาดดังกล่าว ในทางตรงกันข้ามตลาดสดชุมชนยังคงให้เปิดบริการเพราะมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชน โดยตลาดได้มีการจัดมาตรการด้านสาธารณสุขต่างๆ เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส (Khamjai, 2019)

เมื่อพิจารณากลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นกลุ่มไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2544 โดยมีเป้าหมายในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน โดยมีโครงการพัฒนาชนบทแควระบบ-สี่ัค มูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไทยที่ได้ทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่นี้ตั้งแต่ปี 2525 ส่วนมูลนิธิสายใยแผ่นดินและสหกรณ์กรีนเนทได้เข้ามาเริ่มทำงานสนับสนุนด้านเกษตรอินทรีย์กับกลุ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2544 โดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตข้าวเหลืองประทิวเกษตรอินทรีย์ระบบการเกษตรทั่วไปของอำเภอสนามชัยเขตเป็นการปลูกข้าวในพื้นที่ลุ่ม ส่วนพื้นที่ดอน เกษตรกรจะปลูกยูคาลิปตัสและมันสำปะหลัง หรือไม่ก็ทำสวนมะม่วงหรือสวนยางพารา พันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ข้าวนาปี เช่น ข้าวตะเภาแก้ว ข้าวตาแห้ง หอมมะลิ ส่วนในพื้นที่นาปรัง (ซึ่งมีอยู่สัดส่วนไม่มากนัก) ก็ปลูกพันธุ์ข้าวอายุสั้น ซึ่งมีการใช้สารเคมีการเกษตรค่อนข้างเข้มข้น ทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช กลุ่มมีการรวมการบริหารที่มาจากทางเลือกตั้งของเกษตรกรสมาชิก 7 คน รวมทั้งมีการแต่งตั้งสมาชิกให้เข้ามาช่วยในการทำงานเป็นกรรมการควบคุมภายในและกรรมการจัดการผลผลิต แต่กลุ่มไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลปัจจุบันกลุ่มมีผลผลิตข้าว ผักและผลไม้ โดยมีผลผลิตข้าวเหลืองประทิวและข้าวมะลิแดงที่จำหน่ายผ่านสหกรณ์กรีนเนท ส่วนผลผลิตข้าวพันธุ์อื่น ๆ ผักและผลไม้ ทางกลุ่มรับซื้อผลผลิตและนำไปจำหน่ายในตลาดต่าง ๆ ทั้งตลาดเขียวในท้องถิ่น ตลาดนัดในกรุงเทพฯ การขายส่งให้ร้านค้าหรือผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์อื่น และการขายตรงให้กับผู้บริโภค (Green Net, 2023) ที่ผ่านมามีการพัฒนาตนเองจากเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพื่อรับประทานเป็นหลัก หากมีเหลือจึงขายในตลาดใกล้บ้าน ขายไม่ได้ราคาที่เหมาะสม ส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาเรื่องระบบตลาด เนื่องจากผลผลิตผักอินทรีย์ที่ผลิตไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่น

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรอินทรีย์สำหรับตลาดสดปลอดภัย อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อร่วมมือกับผู้ขายในตลาดชุมชน เพื่อจัดจำหน่ายผักสดอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานการรับรองแบบกลุ่ม (Participatory Guarantee

System; PGS) การจัดการโซ่อุปทานโดยใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model บทบาทของกลุ่มผู้ผลิตผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา แนวทางการสร้างนวัตกรรมของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ปัญหา และอุปสรรคด้านการผลิตและการตลาด ตลอดจนแนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษา ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ผลิต พ่อค้าคนกลาง ผู้บริโภคผักอินทรีย์ ปัญหา และอุปสรรคด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดจนแนวทางการสร้างนวัตกรรมแห่งความสำเร็จของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรผู้ผลิตผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา การสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูลในประเด็นการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผักอินทรีย์ โดยใช้แนวทางกระบวนการ SCOR model (Council, 2008) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 2 คน เกษตรอำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ประธานชมรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ผู้ปลูกผักอินทรีย์ จำนวน 10 คน ผู้จำหน่ายผักอินทรีย์ จำนวน 1 คน ผู้บริโภคผักอินทรีย์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ เกษตรกรผู้ผลิตผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย พ่อค้าคนกลาง ผู้บริโภคผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง จำนวน 385 ราย โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 ความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 และสัดส่วนของประชากร เท่ากับ 0.50 (Cochran, 1997)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาการวิจัยระหว่าง ตุลาคม 2565 - กันยายน 2566

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการจัดการโซ่อุปทาน

Kotler (2017) ได้กล่าวว่าห่วงโซ่อุปทานเป็นห่วงโซ่ที่เชื่อมต่อระหว่างนักการตลาดกับผู้ซื้อเป้าหมาย ซึ่งเป็นการรวบรวมกระบวนการภายในตั้งแต่จากแหล่งวัตถุดิบเปลี่ยนแปลงเป็นผลิตภัณฑ์แล้วนำส่งถึงมือผู้บริโภค และเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในการที่จะเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและบริการ

Berman (2012) ได้กล่าวว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกพัฒนาให้เติบโตไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายในการดำเนินธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงแต่ละอย่างล้วนมีนัยสำคัญและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและการดำเนินธุรกิจเป็นอย่างมาก นอกจากองค์กรต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแล้ว เพื่อสร้างโอกาสในการดำเนินธุรกิจ องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีให้เกิดเป็นนวัตกรรม

Lertwivatchaiphon and Wannarak (2018) ได้กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการห่วงโซ่อุปทาน จะเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความต้องการของลูกค้า ซึ่งไม่เพียงแต่ในส่วนของผู้ผลิตและผู้จัดส่งวัตถุดิบ แต่ยังรวมถึงผู้ขนส่ง คลังสินค้าพ่อค้าคนกลาง และลูกค้า ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างกันได้แก่ สายสัมพันธ์ทางธุรกิจ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จากสายสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เกิดความไว้วางใจนำไปสู่การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ จนเกิดการดำเนินงานภายในห่วงโซ่อุปทาน จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในระยะยาวร่วมกัน แต่ละชั้นของโซ่อุปทานจะมีกระบวนการที่แตกต่างกันและมีความเกี่ยวข้องของโซ่อุปทาน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภายในห่วงโซ่อุปทาน การจัดการโซ่อุปทาน เป็นการนำกลยุทธ์ วิธีการแนวปฏิบัติหรือทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ในการจัดการการส่งต่อวัตถุดิบ สินค้าหรือบริการจากหน่วยหนึ่งไปยังอีกหน่วยหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้นทุนรวมในโซ่อุปทานต่ำที่สุด

2. การจัดการโซ่อุปทานโดยใช้แบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model (Supply Chain Operation Reference-Model)

Huan, Sheoran and Wang (2004) ได้กล่าวถึง SCOR Model ถูกพัฒนาขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 จากองค์กรเริ่มก่อตั้ง 69 องค์กร ด้วยความร่วมมือของ Supply Chain Council (SCC) โดยมีผู้นำ SCOR ไปใช้ทั่วโลก ทั้งอุตสาหกรรม ผู้จัดจำหน่ายร้านค้าปลีก และผู้ให้บริการ มีการกำหนดกระบวนการ ทำงานต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการโดยโครงสร้างของ SCOR ประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิต การจัดส่ง และการส่งคืน

Mohailan (2020) ได้กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับตัวแบบจำลอง SCOR Model ที่ใช้ในการศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่ออธิบายลักษณะและแสดงให้เห็นกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า วิเคราะห์ได้เป็น 6 กระบวนการ คือ (1) การวางแผน (Plan) (2) การจัดหา (Source) (3) การผลิต (Make) (4) การจัดส่ง (Delivery) (5) การส่งคืนสินค้า (Return) และ (6) การสนับสนุน (Enable)

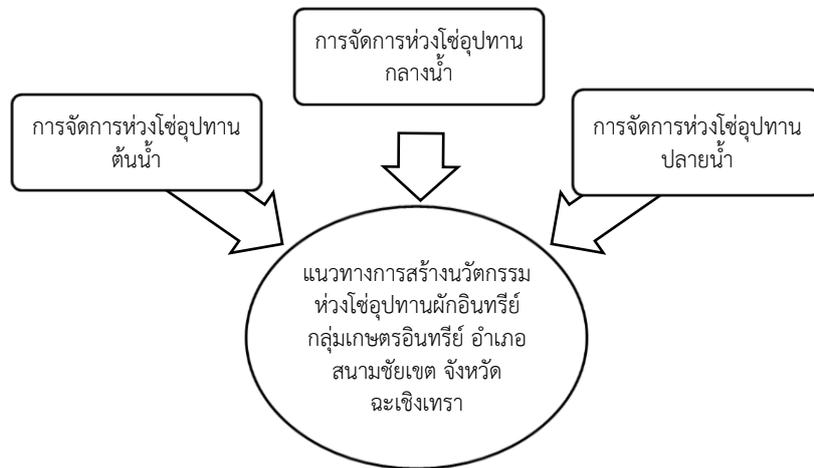
ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โซ่อุปทานเป็นการดำเนินการเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน มีการติดต่อประสานระหว่างผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้รวบรวมวัตถุดิบ ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภคขั้นสุดท้าย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลดต้นทุนให้ต่ำและให้ผู้บริโภคขั้นสุดท้ายได้รับผลประโยชน์สูงสุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์และบูรณาการให้สอดคล้องกับงานวิจัย ซึ่งการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักรับขึ้นต้นน้ำ (Upstream) หมายถึง การจัดการ

แหล่งที่มาของผักอินทรีย์ ทุน แรงงาน ในกระบวนการของธุรกิจผักอินทรีย์ การจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลางน้ำ (Midstream) หมายถึง กระบวนการ การจัดการ การแปรรูป เพื่อก่อให้เกิดผักอินทรีย์ การจัดการห่วงโซ่อุปทานปลายน้ำ (Downstream) หมายถึง การจัดการผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต ไปถึงมือผู้บริโภค และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนำโดยเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน และพื้นที่ปลูกผักอินทรีย์ ด้วยการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดประชุมคณะทำงานโดยเฉพาะ ปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำเนินงาน การจัดการห่วงโซ่อุปทานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผักอินทรีย์ โดยใช้แนวทางกระบวนการ SCOR model 5 ด้าน (Supply Chain Council, 2010) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 2 คน เกษตรอำเภอนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ประธานชมรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 1 คน ผู้ปลูกผักอินทรีย์ จำนวน 10 คน ผู้จำหน่ายผักอินทรีย์ จำนวน 1 คน ผู้บริโภคผักอินทรีย์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม

สำหรับการดำเนินกิจกรรมของห่วงโซ่อุปทานใช้กรอบแนวคิดของตัวแบบการปฏิบัติงานห่วงโซ่อุปทาน หรือ SCOR model ดังนี้

- 1) การวางแผน (Plan) เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน โดยใช้กระบวนการการสั่งซื้อ การผลิต การจัดส่งสินค้า และการส่งคืนสินค้า
- 2) การจัดหา (Source) เป็นการจัดหาวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตสินค้าตามความต้องการของลูกค้า
- 3) การผลิต (Make) กระบวนการผลิตสินค้าเพื่อส่งมอบตามความต้องการของลูกค้า
- 4) การจัดส่ง (Delivery) การส่งสินค้าหรือบริการให้กับลูกค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสั่งซื้อ

5) การส่งคืนสินค้า (Return) เป็นการจัดการกับสินค้าที่ลูกค้าส่งคืน
ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานของของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาแนวทางการสร้างนวัตกรรมของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอแนวทางแนวทางการสร้างนวัตกรรมของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสังเคราะห์ตัวแปรที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันหรือสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้บริโภคผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวนดังกล่าวโดยใช้จำนวน 385 ราย โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (1997) วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล กำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 และสัดส่วนของประชากร เท่ากับ 0.50 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในส่วนปัจจัยพื้นฐานคุณสมบัติด้านประชากรของกลุ่มตัวอย่าง 1) ใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อเสนอแนะจากการปฏิบัติจริง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากคำถามปลายเปิด มีส่วนสำคัญในการสนับสนุน ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การศึกษาห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

1) การวางแผนการดำเนินงานในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูก ผู้จัดทำวัตถุดิบ มาจากสมาชิกกลุ่ม

2) การจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เริ่มจากการเตรียมการ ได้แก่ การเตรียมคน พื้นที่วัสดุ และอุปกรณ์การคัดเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ทำความสะอาด เพื่อนำขึ้นแปลงผัก ดูแลและควบคุมตามมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพ บำรุงรักษาไม่ให้แมลงและวัชพืชรบกวนผัก ลำดับสุดท้ายคือระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวต่อครั้งขึ้นอยู่กับชนิดของพันธุ์ผัก

3) การจำหน่ายผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้จำหน่ายได้ดำเนินการใส่บรรจุภัณฑ์ที่มีการรับรองเกษตรปลอดภัยจากกรมวิชาการเกษตร

4) การปลูกผักอินทรีย์ เกษตรกรจะมีความรู้ในการปฏิบัติตามกระบวนการพื้นฐานของเกษตรกรอินทรีย์ เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง และการกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี

5) ปัญหาของการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรจะมีปัญหาเกี่ยวกับการตลาด และปัญหาการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์

6) การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ ยังมีความสำคัญและมีความจำเป็น โดยเฉพาะนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลต่อการผลิตต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ

7) เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ได้เข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์แล้ว ควรมีตลาดแหล่งจำหน่าย ซึ่งแนวทางการพัฒนานี้เป็นส่วนที่สำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ เพราะเนื่องมาจากเมื่อมีการผลิตแล้ว ก็จะต้องมีการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายสินค้าไปสู่มือของผู้บริโภค

2. บทบาทของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การศึกษาบทบาทของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น มีผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งการที่เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมสูงขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจำหน่ายผักอินทรีย์มีราคาที่สูงกว่าผักที่ผลิตในระบบเกษตรทั่วไปหรือผลิตโดยใช้สารเคมีจึงทำให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมการผลิตผักภายใต้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามการส่งเสริมของหน่วยงานด้านการเกษตรภาครัฐ

2) บทบาทของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการผลิตผักอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีประสบการณ์หรือมีระยะเวลาในการปลูกผักภายใต้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์มากขึ้นจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ใช้พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ลดลง ทั้งนี้การมีพื้นที่ปลูกผักอินทรีย์เพิ่มขึ้นนั้นทำให้เกษตรกรต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานหรือซื้อปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น

3. แนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

1) ควรมีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการซื้อขายผักอินทรีย์ตามแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ เพื่อใช้ในการซื้อขายผักอินทรีย์ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อนำไปใช้งาน และเป็นสื่อกลางที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือให้เกษตรกรและผู้บริโภค ได้ติดต่อซื้อขายผักอินทรีย์ได้สะดวกผ่านช่องทางออนไลน์

2) ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ที่เคยซื้อผักอินทรีย์มักจะมีการรับรู้ มีความเข้าใจความหมายของตรารับรองและมีความเชื่อมั่นต่อตรารับรองมากกว่ากลุ่มผู้ที่ไม่เคยซื้อผักอินทรีย์

3) หน่วยงานพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการสื่อสารการตลาดกับผู้บริโภคมากขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการสร้างนวัตกรรมของห่วงโซ่อุปทานธุรกิจผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. ห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย

- 1) การวางแผนการดำเนินงานในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ ด้านสภาพพื้นที่ในการเพาะปลูก ผู้จัดหาวัตถุดิบ มาจากสมาชิกกลุ่ม 2) การจัดการห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์ เริ่มจากการเตรียมการ ได้แก่ การเตรียมคน พื้นที่วัสดุ และอุปกรณ์การคัดเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ทำความสะอาด เพื่อนำขึ้นแปลงผัก ดูแลและควบคุมตามมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพ บำรุงรักษาไม่ให้แมลงและวัชพืชทำลายผัก ลำดับสุดท้าย

คือระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว 3) การจำหน่ายผักอินทรีย์ ผู้จำหน่ายได้ดำเนินการใส่บรรจุภัณฑ์ที่มีการรับรอง เกษตรปลอดภัยจากกรมวิชาการเกษตร 4) การปลูกผักอินทรีย์ เกษตรกรจะมีความรู้ในการปฏิบัติตาม กระบวนการพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง และการกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี รวมถึงมีความสนใจในการหาความรู้โดยการเข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ 5) ปัญหาของการปลูกผักอินทรีย์ ของเกษตรกรจะมีปัญหาเกี่ยวกับการตลาด 6) การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ และ 7) เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ได้เข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ควรมีตลาดแหล่งจำหน่าย ซึ่งแนวทางการพัฒนานี้ เป็นส่วนที่สำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับ Kotler (2017) ได้กล่าวว่าห่วงโซ่อุปทานเป็นห่วงโซ่ที่ เชื่อมต่อระหว่างนักการตลาดกับผู้ซื้อ ซึ่งเป็นกระบวนการตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบจนกระทั่งเปลี่ยนแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค และเป็นการรวมตัวกันขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมและ กระบวนการที่แตกต่างกันในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ

2. บทบาทของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ด้านการปลูกผักอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 1) เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น มีผลทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ซึ่งการที่เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีรายได้ จากการทำเกษตรกรรมสูงขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจำหน่ายผักอินทรีย์มีราคาที่สูงกว่าผักที่ผลิต ในระบบเกษตรทั่วไปหรือผลิตโดยใช้สารเคมีจึงทำให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมการผลิตผักภายใต้ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตามการส่งเสริมของหน่วยงานด้านการเกษตรภาครัฐ 2) ในการผลิตผักอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์มีประสบการณ์หรือมีระยะเวลาในการปลูกผักอินทรีย์ภายใต้มาตรฐานเกษตร อินทรีย์มากขึ้นจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มสูงขึ้น ตามไปด้วยทั้งนี้การมีประสบการณ์ในปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรนั้นย่อมทำให้เกษตรกรเกิดความชำนาญ หรือได้เรียนรู้เทคนิคหรือวิธีดำเนินการผลิตผักตั้งแต่การเริ่มเพาะปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวในระบบเกษตร อินทรีย์ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนยังสามารถสะท้อนถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของการผลิตผัก อินทรีย์ได้ 3) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ใช้พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมใน การส่งเสริมการผลิตผักภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ลดลง ทั้งนี้การมีพื้นที่ปลูกผักอินทรีย์เพิ่มขึ้นนั้นทำให้ เกษตรกรต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานหรือซื้อปัจจัยการผลิต เช่นปุ๋ยอินทรีย์หรืออุปกรณ์การเกษตร สำหรับการดูแลรักษาผลผลิตมากขึ้น สอดคล้องกับ Nopponkrang and Kumphan (2023) ได้ศึกษาการ จัดการโซ่อุปทานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวหอมมะลิ 105 บ้านยาง ใช้ตัวแบบจำลอง SCOR Model ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการโซ่อุปทาน ประกอบด้วย กระบวนการวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการสนับสนุน ซึ่งกระบวนการที่ควรปรับปรุงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพโซ่อุปทานได้แก่ กระบวนการวางแผน กระบวนการจัดหา กระบวนการผลิต และกระบวนการสนับสนุน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีความรับผิดชอบใน ต่อผู้บริโภคในปัจจุบันและอนาคต ต้องไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน่วยงานที่ รับผิดชอบ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาการตลาดผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักอินทรีย์ ควรสำรวจข้อมูลสภาพเกษตรกรที่ผลิตผลิตภัณฑ์ผักอินทรีย์ สนับสนุนให้จัดทำแผนการตลาด การสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการพัฒนานวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้ 1) ควรมีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการซื้อขายผักอินทรีย์ตามแนวคิดวงจรการ พัฒนาระบบ 2) ควรมีการพัฒนาระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) 3) หน่วยงานพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับภาคเอกชนใน การสื่อสารการตลาดสินค้า PGS กับผู้บริโภคมากขึ้น และสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสสื่อสารและจำหน่าย สินค้าโดยตรงกับผู้บริโภคโดยเฉพาะตามแหล่งจำหน่ายสินค้าปลอดสารพิษและเกษตรอินทรีย์ สอดคล้องกับ

กนกพัชร์ กอประเสริฐ และคณะ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับห่วงโซ่คุณค่าผักปลอดภัยในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ถูกนำมาใช้เพิ่มช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกอินทรีย์ ซึ่งแนวทางการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับห่วงโซ่คุณค่าผักอินทรีย์โดยนำระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการประกอบการเชิงพาณิชย์ และสอดคล้องกับ Wachirakom (2016) ได้ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานส้มโอจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งการจัดการโซ่อุปทานเป็นแนวคิดที่ใช้ระบบหน่วยงานคน เทคโนโลยี กิจกรรม ข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากรมาใช้เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดศักยภาพสูงสุดและลดต้นทุนรวมในการผลิตสินค้าให้ต่ำที่สุดเป็นการจัดการทั้งระบบขององค์กรตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพตลอดทั้งกระบวนการผลิตไปจนถึงมือผู้บริโภคเป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ปัจจุบันปัญหาด้านภัยแล้งมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดปราจีนบุรี ส่งผลกระทบต่อ การปลูกผลไม้โดยเฉพาะส้มโอ ทำให้ส้มโอเกิดความเสียหาย ผลผลิตไม่ไปตามที่คาดไว้ จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนส้มโอในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้แล้วพื้นที่ในการปลูกส้มโอมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เพราะสถานการณ์น้ำท่วมที่ผ่านมา เป็นผลให้ส้มโอไม่เพียงพอต่อความต้องการในตลาด ด้วยเหตุนี้เกษตรกรต้องมีแนวความคิดในด้านการบูรณาการหน่วยงานเพื่อให้การผลิตส้มโอเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพตามที่ลูกค้าคาดหวัง และยังสอดคล้องกับ Yoon, Lee and Schniederjans (2016) ได้ศึกษาผลกระทบของการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและห่วงโซ่อุปทาน พบว่าองค์กรประกอบนวัตกรรมจัดการโซ่อุปทานในการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการโลจิสติกส์ได้แก่ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยพัฒนาด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ ควรสนับสนุนการปฏิบัติการด้านการจัดการคุณภาพ สร้างความสามารถในการปรับตัวที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานสร้างความได้เปรียบการแข่งขันซึ่งต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในองค์กร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่ต้องการซื้อ และการรักษาคุณภาพของสินค้าระหว่างการจัดส่ง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมห่วงโซ่อุปทานผักอินทรีย์กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรมีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการซื้อขายผักอินทรีย์ตามแนวคิดวงจรพัฒนาระบบเพื่อใช้ในการซื้อขายผักอินทรีย์ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อนำไปใช้งาน และเป็นสื่อกลางที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือให้เกษตรกรและผู้บริโภค และควรมีการพัฒนากระบวนการรับรองเกษตรกรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ตลอดจนหน่วยงานพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับภาคเอกชนในการสื่อสารการตลาดสินค้ากับผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัญหาของการปลูกผักอินทรีย์ของเกษตรกรจะมีปัญหาเกี่ยวกับการตลาด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนและพัฒนาด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพ
2. หน่วยงานภาครัฐควรมีการพัฒนาเกษตรกรในเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักอินทรีย์ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาประเด็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่ใช้พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นว่าควรบริหารจัดการอย่างไรในการปฏิบัติงานโซ่อุปทานให้เกิดประสิทธิภาพ

2. ควบคู่การศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์หรือประสบความสำเร็จในการปลูกผักอินทรีย์ภายใต้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมชี้แนะและส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการผลิตผักอินทรีย์ภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์เพิ่มสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Berman, S. J. (2012). Digital transformation: opportunities to create new business models *Strategy & leadership*, 40(2), 16-24.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Council, S. C. (2008). *Supply chain operations reference model*. Washington DC: Supply Chain Council.
- Green Net. (2023). *Organic Agriculture Group*. Sanam Chai Khet District: Green Net Alliance. Retrieved June 21, 2023, from <https://www.greennet.or.th/sanam-chai-khet-group/>
- Huan, S. H., Sheoran, S. K., & Wang, G. (2004). A review and analysis of supply chain operations reference (SCOR) model. *Supply chain management: An international Journal*, 9(1), 23-29.
- Khamjai, K. (2019). *Marketing development for Chiang Mai agricultural products community to compete in ASEAN Phase 2* (Research Report). Chiang Mai Rajabhat University.
- Kotler, P. (2017). Philip Kotler: some of my adventures in marketing. *Journal of Historical Research in Marketing*, 9(2), 203-208.
- Lertwiwatchaiphon, S. & Wannarak, C. (2018). *Logistics and supply chain management services With Farmers in Suphanburi Province* (Research Report). Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Nonthaburi.
- Mohailan, M. H. (2020). Supply Chain Operations Reference Model: An analytical study. *International Journal of Research in Management, Economics and Commerce*, 6, 10-18.
- Nopponkrang, C. & Kumphan, T. (2023). Supply chain management of the Jasmine Rice Community Enterprise Group 105. Ban Yang using a reference model for supply chain operations. *Journal of Science and Technology Sisaket Rajabhat University*, 3(1), 22-32.
- Wachirakom, T. (2016). Pomelo supply chain management, Prachinburi Province. *Journal of Logistics and Supply Chain Management Ramhkamhaeng*, 3(1). <http://ojs.ru.ac.th/index.php/Logistic/article/view/53>
- Willer, H., Trávníček, J., Meier, C. & Schlatter, B. (2021). *The world of organic agriculture: statistics and emerging trends 2021*. Frick/Bonn: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL)/IFOAM-Organics International.
- Yoon, S. N., Lee, D. & Schniederjans, M. (2016). Effects of innovation leadership and supply chain innovation on supply chain efficiency: Focusing on hospital size. *Technological Forecasting and Social Change*, 113, 412-421.